

Dåben **kort fortalt**

Forord

V elkommen til “Dåben kort fortalt”, der er udarbejdet af et fagudvalg, som biskopperne nedsatte i 2016 til at drøfte dåb og nadver. Biskopperne nedsatte også to andre fagudvalg til at drøfte henholdsvis gudstjeneste og autorisation. Formålet med gruppernes arbejde er at invitere til en bred folkelig og kirkelig samtale om folkekirkens liturgi og altså om, hvordan vi fejrer og skal fejre gudstjeneste nu og i fremtiden. Det er en vigtig drøftelse, for teologi og liturgi hænger sammen. Ændrer man ved ord og ritualer, kan man også komme til at ændre teologien i gudstjeneste, dåb og nadver. To væsentlige spørgsmål for fagudvalget for dåb og nadver har derfor

været, hvad der er det centrale ved dåb og nadver set i en evangelisk-luthersk sammenhæng, og hvad det vil sige, at dåb og nadver er sakramenter. Den ballast er værd at have med i de kommende samtaler.

Fagudvalgets overvejelser udkommer i to former: En fylldigere rapport med en grundig gennemgang af dåb og nadver og to “kort fortalt”-udgaver, der sammenfatter centrale pointer for dåb og nadver.

Håbet er nu, de to “Kort fortalt” sammen med rapporten vil give anledning til mange gode samtaler og drøftelser, folkeligt, kirkeligt, personligt, sammen med andre - om mening og betydning af dåben, hvad der sker i dåben, og hvorfor vi siger og gør, som vi gør, når vi holder dåb. Om det også vil give anledning til overvejelser, ønsker og forslag om andre måder at fejre dåb på, er ikke noget fagudvalget har taget stilling til. Men her er et afsæt til samtalerne.

God fornøjelse!

Mange venlige hilsener

Biskop Tine Lindhardt
Formand for faggruppen

FAGGRUPPEN BAG RAPPORTEN OM DÅB OG NADVER ER:

Anders-Christian Jacobsen (Afdeling for Teologi, Aarhus Universitet) • Arne Mårup (sognepræst) • Bent Flemming Nielsen (Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet) • Birgitte Graakjær Hjort (center- og afdelingsleder, FUV, Aarhus) • Bo Kristian Holm (Afdeling for Teologi, Aarhus Universitet) • Eva Tøjner Götke (sognepræst) • Henning Kjær Thomsen (teologisk stiftskonsulent, Viborg) • Kurt Ettrup Larsen (Menighedsfakultetet, Aarhus) • Marianne Frank Larsen (sognepræst) • Thomas Reinholdt Rasmussen (provst)

Formand: Tine Lindhardt (biskop, Fyens Stift).

Fagsekretær: Nete Helene Enggaard (Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet).

Du finder rapporten i sin helhed på dit stifts hjemmeside eller på folkekirken.dk

Dåben

meget kort fortalt

Præsten øser vand tre gange på hovedet af den, der skal døbes, og siger:

”Jeg døber dig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Amen.”

Citat fra Folkekirkens ritualbog

Kors, Gud, Kristus og Helligånd

Der bliver også tegnet et kors for ansigtet og brystet af den, der bliver døbt. Gud sætter dermed sit mærke, sit tegn, på den døpte. De døpte bliver 'Guds-mærket' som udtryk for, at Gud og den døpte hører sammen, på trods af alt det, der kan skille et menneske fra Gud. Med dåben sætter Gud en streg over det.

Der er meget, der kan skille et menneske fra Gud. Kirkeligt set kalder man det for 'synd'. Synd er en del af det

Præsten tegner med hånden et kors for ansigtet og brystet af den, der skal døbes, og siger:

”Modtag det hellige korsens tegn både for dit ansigt og for dit bryst, til et vidnesbyrd om, at du skal tilhøre den korsfæstede Herre Jesus Kristus.”

Citat fra Folkekirkens ritualbog

Vi har hørt ordene og set det ske mange gange. Både når det er børn, unge og voksne, der døbes. Men hvad sker der i grunden, når man bliver døbt? Ja, for der sker noget. Gud løfter den, der bliver døbt, ind og op til sig og giver dermed ham eller hende det løfte, at der nu ikke er noget, der kan skille Gud og den døpte fra hinanden. Gud og den døpte hører sammen, alle dage til verdens ende.

Dåben er således Guds handling. Han flytter den, der bliver døbt ind i sin virkelighed, ligesom han flytter ind i den døptes liv og giver på den måde den døpte en plads hos sig og i sit Rige, nu og i al evighed.

Den døpte behøver derfor aldrig nogensinde komme i tvivl om, at han og hun hører til hos Gud, og at Guds kærlighed og tilgivelse og nåde også gælder ham og hende. Og skulle man alligevel undervejs i sit liv komme i tvivl om, hvorvidt Gud vil have med een at gøre, kan man altid vende tilbage til sin dåb. Til det, der skete én gang for alle. Det, Gud gjorde og sagde. Det er virkeligt, og det står fast, og det kan vi tro og stole på.

at være menneske. Det slipper ingen af os for. Synd er med andre ord mere end de konkrete handlinger, mennesker kan gøre sig skyldige i. Synd er den afstand, der er mellem Gud og mennesket, og mellem mennesker. Synd er en afmagt, som kan tage magten over én, så man afmægtigt kredser om sig selv i stedet for at forlade sig på Guds ord.

Den afstand, der på den måde er mellem Gud og mennesket, kan et menneske ikke selv overkomme. Det kan kun Gud. Synd er en magt, man skal sættes fri af. Man skal sættes ind i en ny virkelighed. Det gør Gud, i sin søn Jesus Kristus vor Herre, som på korset tager vores synd på sig og dør for vores skyld. Med hans opstandelse påskemorgen opstår et nyt liv.

Synd og død forsvinder ikke, men mister sin magt og kraft over mennesket, og vi får en ny Herre, Gud og hans søn Kristus. Denne nye virkelighed og det nye forhold mellem Gud og mennesker, som Gud skaber i og gennem Kristus, løfter Gud den døbt ind i. Den virkelighed gælder nu for ham og hende. Dig, der bliver døbt. Det gør Helligånden

virkeligt, levende og nærværende.

I dåben modtager den døbt således et personligt tilsagn og løfte, der står fast livet igennem, og når døden kommer. Dåbens løfte siger helt utvetydigt, at Gud som Far, Søn og Helligånd er med den døbt nu og i al evighed. Det kan han og hun stole på. Det fællesskab og den virkelighed kan den døbt aldrig falde ud af, men nu og altid falde tilbage på og leve i og på, i tro og tillid.

MARTIN LUTHER OM TRO
Luther skriver i Den Store Katekismus, 1530, om, hvordan man skal svare på spørgsmålet: Hvad tror du om Jesus Kristus?

“Jeg tror, at Jesus Kristus, i sandhed Guds Søn, er blevet min Herre...Det vil sige, at han har befriet mig fra synden, Djævelen, døden og al ulykke...Han har revet os stakkels, fortabte mennesker ud af helvedes hævn, har vundet os, gjort os frie og atter bragt os ind under Faderens velvilje og nåde.”

Dåben et sakramente, en frelseshandling

Dåben er på en gang en handling og et løfte, og det er Gud selv, der handler (gør noget) og lover. Eller sagt med andre ord: Dåben er et sakramente, en frelseshandling.

Sakramentet består af ord og tegn, noget konkret, der kan sanses og mærkes. Døbets

tegn er vandet, og til tegnet er der knyttet et særligt ord: Guds løfte. Når ordene kommer til tegnet, bliver tegnet et sakramente.

Et sakramente er begrundet i Jesu Kristi egne ord, som er bevidnet i Bibelen. Det er dermed Gud selv, der har sagt, at vi skal bruge det. Derfor læser man til enhver dåb ordene fra Matthæusevangeliet, kap. 28 vers 19, hvor Jesus siger til sine disciple: "Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn". Dåben er ikke menne-skeværk, men er indstiftet af Gud.

Det afgørende ved et sakramente er, at her er Gud selv til stede i Kristus og møder mennesket med et personligt tilsagn og griber ind og gør noget afgørende nyt med mennesket. Gud sætter en ny virkelighed; der bliver et nyt forhold mellem Gud og mennesker. Sakramentet er således ifølge Luther "et virksomt tegn på hele evangeliet". Det er Guds løfte til og pagt med mennesker. Det kan man tro og stole på.

I folkekirken er der to sakramenter, dåb og nadver. De

er begge frelseshandlinger og sakramenter, men der er også forskel på dem. Dåben er en handling, der kun finder sted én gang i livet. Den er udgangen fra det, der var før, og indgang-

en til noget nyt: Et nyt fællesskab med Gud og mennesker. Det er sket én gang for alle. Dåben er således en handling,

der indrammer hele den kristnes liv og derfor ikke gentages.

Nadveren er en gentagen handling, som finder sted hver søndag. Nadveren er et sakramente, der skal styrke og nære troen, og som skal give os tro på og tillid til, at Gud vil os, og at vi hører til hos ham.

"At blive døbt i Guds navn vil sige at blive døbt, ikke af mennesker, men af Gud selv. Skønt det sker ved et menneskes hånd, er det derfor alligevel virkelig Guds egen gerning."

Luther, 1530

KIRKEN BEKENDELSESSKRIFTER OM DÅB

"Om dåben lærer de, at den er nødvendig til frelse, og at Guds nåde tilbydes ved dåben."

Lidt flere ord om dåben

I det foregående er der kort fortalt om dåben. I det følgende fortælles med lidt flere ord om dåbens centrale temaer: løfte, tro som tillid, gave, barnekår og

arveret, død og opstandelse - synd og genfødsel, dåb som menneskers mulighed, ikke Guds begrænsning.

Løfte

Luther og reformatorerne satte Guds løfte til mennesket i centrum af dåben: “Den, som tror og bliver døbt, skal blive frelst” (Mk 16,16). Det lover Gud. Eller sagt med andre ord: Den nåde og barmhjertighed, Gud giver til syndere gennem sin søn Jesus Kristus, bliver nu også virkelig(hed) for den døbte.

Derfor er dåben og dåbens sakramente ifølge Luther også et vishedstegn, som mennesket livet igennem kan falde tilbage på, uanset hvor meget modgang eller tvivl det oplever.

Når reformatorerne understregede dåben som det eneste strengt nødvendige sakramente, handler det om den enkeltes frelsesvished. Løftet er til trøst for den anfægtede samvittighed, der nu får lov til at tro og stole på, at Guds tilgivelse og kærlighed også gælder ham og hende. Jeg enkelte menneske har en plads hos Gud som hans

barn, og der er ikke noget eller nogen, der skal skille os. Dåbens løfte står ved magt uanset hvad, fordi Gud selv har gjort det virkeligt. Det kan jeg forlade mig på.

MARTIN LUTHER OM DÅB

Hvad giver eller gavner dåben?

SVAR: “Dens virkning er syndernes forladelse, den befrier fra døden og Djævelen og giver alle, der tror det, den evige salighed, således som Guds ord og løfte lyder.”

Martin Luther, 1529

Tro som tillid

I den lutherske tradition er tro ikke menneskets egen præstation, men Guds gerning og noget, der sker med eller overgår mennesket. Med et gammeldags udtryk 'vederfares' et menneske. Derfor understregede Luther, at tro er tillid.

Tillid er bundet til den tillidsvækkende, fordi tillid altid opstår eller vækkes, når man hører, ser, møder nogen, som er troværdig og tillidsvækkende, og som

derfor kalder troen frem i en. På samme måde som kærlighed, der før den er en bevidst beslutning, griber én, så man bliver grebet.

LUTHER OM TRO

Luther skriver om troen: *"at have en gud er at have noget, hvortil man af hjertet sætter hele sin lid."*

Martin Luther, 1529

"Vi burde være som små børn, der ikke bekymrede sig om at yde en indsats... men er frie, ubekymrede og frelste ved dåben"

Martin Luther

I folkekirken døber man både børn og voksne. At døbe børn understreger, at troen og forholdet til Gud ikke afhænger af mennesket og af, hvad det kan. Tro er ikke kundskab, forståelse, overbevisning eller bestemte meninger, men en gave, der kun kan modtages. Det gælder alle, uanset alder. Troen

er én og samme tro, uanset om den døbte er barn eller voksen, et menneske med stor viden og klare kundskaber eller et spædbarn, der end ikke kan bære sig selv til dåben, og som er

helt afhængigt af at modtage alt til livets opretholdelse og derfor nødt til at leve i tillid til, at nogen vil give det, hvad det har brug for. Denne tillid og 'tagen imod' er i den lutherske tradition netop troens væsen. Derfor er enhver dåb reformatisk set også en barnedåb.

Gave

Luther forklarer også dåben som en gave, hvor den døbt ved at modtage gaven også modtager dens giver. I dåben binder Kristus sig til den døbt, og den døbt hører nu sammen med ham og får del i ham og alt hans. Gaven er på den måde giveren selv. Det minder om gensidigheden i et kærlighedsforhold: Jeg er din, og du er min.

Derfor kan Luther også tale om et "saligt bytte". I dåben sker der et bytte mellem Kristus og den døbt. Kristi liv og død og opstandelse fra de døde bliver mit, og mit liv bliver hans. Der sker altså et bytte og det er saligt, godt, herligt og meget heldigt for den, der bliver døbt. Kristus er den uskyldige og hellige. Jeg, menneske som bliver døbt, er den, der har skylden og døden.

Kristus tager min skyld og synd på sig, og i stedet giver han mig sig selv og dermed del i alt det, der er hans. Det er som sagt et saligt bytte for den døbt. Han og hun, der intet har at bytte med, får syndernes forladelse, liv og Guds kærlighed, fordi Kristus gør fælles sag med os. Som man kan se, er det en anden måde at sige det på, at dåbens gave er giveren selv.

Sagt på en anden måde: I dåben kommer Kristus ikke blot og afleverer en gave, vi kan pakke op, for så at gå igen. Gaven er, at Kristus kommer til den døbt og flytter den døbt ind i sin virkelighed og bliver hos ham og hende, alle dage til verdens ende. Dermed er gaven så at sige allerede pakket op ved modtagelsen, fordi gaven er Kristus selv. Gaven er den kærlighed, der ikke søger sit eget, og som ikke kræver noget til gengæld.

DET SALIGE BYTTE

"Er det ikke en smuk og herlig byttehandel: Kristus, der er uskyldig og hellig, tager min synd og skyld på sig. Ja, ikke nok med det. Jeg, der kun er synd, klæder og smykker han også med sin uskyld og renhed. Gennem dette salige bytte, hvor den kære frelser bytter med os, og ellers ingen andre steder, bliver vi frie fra synden og døden og får hans egen retfærdighed og liv. Dette kan alene hjertet gribe i tro."

Martin Luther, 1540

Barnekår og arveret

I dåben får den døbt således del i alt, hvad Jesus Kristus har – også hans far. Den døbt får det, der i Det Nye Testamente kaldes for "barnekår". Ligesom Kristus, Sønnen, har Gud til far, får mennesket i dåben et nyt barnekår eller en ny sønnestatus i Kristus. Uanset hvor gammel man er, er dåbens gave, at den døbt som Guds barn kan kalde Gud far.

At få "barnekår" giver status af arving og dermed arveret. I Det Nye Testamente står det at være arving i modsætning til det at være træl. Arvingen har ret til at arve efter sin far; det har trællen ikke. Med barnekår bliver den døbt arving, ik-

ke til guld og grønne skove, men til Guds rige. Man får del i alt det, der er Guds. Hans kærlighed og tilgivelse, liv og ånd.

PAULUS OM BARNEKÅR

"Og fordi I er børn, har Gud sendt sin søns ånd i vore hjerter, og den råber: Abba, fader! Så er du da ikke længere træl, men barn. Og er du barn, har Gud også gjort dig til arving." Paulus' brev til Galaterne 4,7

Død og opstandelse, synd og genfødsel

For Luther er dåben (som også for Paulus) en drukning og en opstandelse. Dåb er en dåb til Jesu død og opstandelse. Den døbte får i dåben lod og del i Jesu død og opstandelse og genfødes til nyt liv. Det, der skete med ham, sker således også med den døbte. Kristus døde og blev begravet, og tilsvarende dør den døbte bort fra synden. Og ligesom Kristus opstod fra de døde, opstår den døbte, på den yderste dag og her i livet.

Det udtrykkes ved, at ”den gamle Adam druknes”, og den døbte opstår til nyt liv. (Luther bruger betegnelsen ”den gamle Adam” om mennesket, der lever under synden).

Fordi dåben er et fællesskab med Kristus, sker der så at sige et magtskifte i dåben. Den døbte får Kristus som Herre og bliver sat fri af syndens magt over sig.

Det betyder også, at dåben såvel i Det Nye Testamente som hos Luther både er en befrielse fra, og en befrielse til. Den døbte bliver sat fri til at leve for sit medmenneske, fordi det ikke længere skal være slave af Djævelen, men er sat ind i en ny virkelighed, genfødt og opstået af dåbens vand.

For Luther er det en daglig kamp at være ’død for synden’ og ’levende for Gud’. Synden forsvinder ikke, fordi man

LUTHER OM SYND

*”Synden bliver i dåben helt ud tilgivet, ikke som om den ikke mere fandtes, men sådan at den ikke læn-
gere tilregnes”.*

Martin Luther, 1520

bliver døbt, men er et livslangt vilkår, som også den døbte må kæmpe med og imod. Kristendom er på den måde meget realistisk i sin forståelse af menneskelivet. Den døbte er på en gang retfærdig og synder, som Luther kan udtrykke det.

Det frisættende ved dåbens løfte er, at man kan stole på, at synden, og alt, hvad der hører den til, allerede er tilgivet i dåben. Man kan leve i tillid til, at Gud er en kærlig og barmhjertig Gud, der tilgiver. Gud har ens ryg, som man måske kan udtrykke det.

*”Gennem dødens dybe vand
kom du her til livets land,
druknet, død og stået op
som en del af Kristi krop,
som en knop på livets træ,
lille stump på voksenknæl!”*

Salmevers af Hans Anker Jørgensen.

LUTHER OM TILGIVELSE

*”Man behøver ikke blive
forskrækket over sine fejl,
sine mangler, man behøver
ikke blive modløs, for man
kan huske på sin dåb og på
at Gud der har forbundet sig
med os”.*

Martin Luther, 1520

Dåb – menneskers mulighed, ikke Guds begrænsning

Hvad med dem, der ikke bliver døbt? Det er et spørgsmål, der kan give anledning til anfægtelse og uro. For når Luther og reformatorerne skriver, at dåben er nødvendig til frelse, hvad så med dem, der af den ene eller anden grund ikke bliver døbt?

Overvejelse om forholdet mellem døbte og ikke-døbte fandt også sted på Luthers tid, men til forskel fra i dag forholdt Luther sig til nødsituationer, hvor dåb af den ene eller den anden grund ikke havde været eller var mulig, f.eks. børn, der døde under og før fødslen. I den forbindelse kan Luther i en prædiken (1522) skrive: ”Hvis én ikke kan få dåben, eller bliver forholdt den, så er han trods dette ikke fordømt, hvis han blot tror evangeliet.”

Dermed sagde Luther ikke, at dåben var uden betydning. Som sagt tværtimod. Han og reformatorerne understreger

netop dåbens nødvendighed, og at ’ingen skal foragte den’. Gud har givet mennesket et bud om at døbe, og det skal man derfor gøre, glad og gerne, hvad kirken har gjort fra den allerførste begyndelse.

Det skyldes, at der sker noget i dåben. Den er et sakramente, en frelseshandling. Gud har givet mennesket dåben med det utvetydige løfte, at her er han til stede i Kristus og løfter den døbte ind i sin virkelighed. Den døbte kan derfor ikke længere være i tvivl om, at Gud er en kærlig og barmhjertig Gud, der vil sit menneske.

Hvad så med de ikke-døbte i dag? Også vi betragter ligesom Luther dåben som et sakramente, dvs. nødvendig til frelse. Gud skænker syndernes forladelse til den døbte. Dåben er på den måde et positivt tilsagn om frelse til den, der bliver døbt, ikke et udsagn om de udøbtes skæbne. Man kan sige det på den måde: Dåbens nødvendighed er menneskets mulighed – ikke Guds begrænsning.

Hermed siges også, at dåben er nødvendig for menneskets skyld, ikke for Guds. Gud har således ikke bundet sig til dåben i den forstand, at han dermed pr. automatik og med nødvendighed skal fordømme et menneske, som ikke er døbt. Den binding kan man ikke lægge på Gud. Og kan man tilføje - den Gud, der netop i dåben har vist sig som en nådig og barmhjertig Gud.

Gud har derimod bundet sig til dåben i den forstand, at her kan man være vis på, at han er til stede og sætter den døbte ind i sin virkelighed.

Der sker noget afgørende i dåben, derfor skal vi døbe. Samtidigt er Gud Gud, og hvad der sker ikke døbte ligger hos ham. Vi skal blot gøre, hvad han har sagt: døbe.

Dåbsritualets led og deres indhold

I den følgende gennemgås det autoriserede dåbsritual for at pege på, hvor og hvordan de motiver, der ligger i dåben evangelisk luthersk, kan komme til udfoldelse i et dåbsritual. Det sker uden, at der dermed tages stilling til hverken for eller imod, om et dåbsritual vil kunne udformes på anden vis.

→ DÅBSSALME

→ SPØRGSMÅL OM TIDLIGERE DÅB

Ved barnedåb benyttes: *"Er barnet hjemmedøbt?"*;
ved dåb af voksne: *"Er du tidligere døbt?"*.

Præsten stiller dette spørgsmål, fordi man i folkekirken ikke praktiserer gendåb. Dåben udføres kun én gang i livet og gælder nu og i evighed. Spørgsmålet er med til at minde menigheden om dette.

→ LOVPRISNING OG BØN (3 DELE)

a. Lovprisning

Præsten siger: *"Lovet være Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som i sin store barmhjertighed har genfødt os til et levende håb ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde"*.

Med denne lovprisning indledes dåbshandlingen med tak for Kristi opstandelse og det levende håb, som dåben giver del i. Den samme lovprisning bruger man også ved be-

gravelsen. Den indrammer på den måde hele den kristnes liv. Sammenhængen mellem dåb og begravelse markerer, at når den døbte i dåben får del i Kristi opstandelse fra de døde, giver det også den døbte et håb, der er levende, selv når nogen dør, eller når den døbte selv er død.

b. Takkebøn for dåbens gave

"Lad os alle bede!"

*Vi takker dig, himmelske Fader,
fordi du ved din enbårne Søn har givet os den hellige dåb,
hvori du gør os til dine børn og skænker os Helligånden
med syndernes forladelse og det evige liv"*.

Bønnen indledes trinitarisk. Det vil sige, at den henvender

sig til Faderen, fremhæver Sønnen, som den, der har givet dåben og i dåben giver os sig selv, og viser hen til Helligånd-ens virke, der gør Kristi død og opstandelse levende i os.

Bønnen består af tre dele: En tak, en indholdsbestemmelse af, hvad dåben er, og en anmodning til Gud om at tage i mod den, der skal døbes. I bønnen bliver det slået fast, at enhver dåb – uanset den døbtens alder – er en barnedåb, og at dåben skaber og indsætter den døpte i et nyt forhold mellem Gud og den døpte. Dette forhold er båret af Guds løfte om, at den døpte får skænket Helligånden og dermed syndernes forladelse og det evige liv. De døpte får nu status af arving og dermed arveret til Guds rige. I Det Nye Testamente er modsætningen til at være barn/arving at være træl (Gal. 4,1-7,21-31). Barnets særlige status er, at det modsat trællen har arveret. Denne betydning klinger med i bønnens ordlyd.

I luthersk teologi bliver synd forstået som en skyld, man kun kan blive befriet fra ved at få del i Guds kærlighed til alle sine skabninger. Når dåbsbønnen betoner Helligånden, fremhæver den både den altomfattende syndsforladelse i dåben og dåben som begyndelsen på det evige liv.

c. Bøn om Guds modtagelse af den /dem, der skal døbes

“Vi beder dig: Tag i nåde mod dette barn (disse børn), som vi bærer frem for dit åsyn. Indlem det (dem) i din menighed, og bevar det (dem) i dit samfund både her og hisset! Amen.”

Ved dåb af voksne:

“Vi beder dig: Tag i nåde mod ham (hende), som i dag kommer til den kristne dåb. Indlem ham (hende) i din menighed, og bevar ham (hende) i dit samfund både her og hisset! Amen.”

Bønnen henvender sig til Gud og understreger, at dåben er indgang til fællesskab med den treenige Gud både på jorden

og i Himlen. Når vi beder om, at Gud *tager imod i nåde*, hænger det sammen med forståelsen af Gud som en barmhjertig far, der tager imod det barn, der bæres frem. Ritualet præciserer hermed også forældrenes rolle som den at bære dåbsbarnet frem.

→ SKRIFTLÆSNINGER

Der læses to tekster fra Det Nye Testamente i forbindelse med dåben:

a. Matt 28, 18-20

(Dåbsbefalingen: *”idet I døber dem og lærer dem...”*)

Læsningen af dåbsbefalingen fremhæver dåben i den treenige Guds navn som en pligt og et bud. At citatet ikke slutter med befalingen, men fortsætter med *”Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende”* understreger, at dåben først og fremmest er Guds løfte til os. Løftet om Faderens følgeskab med barnet i alle slags dage står her

Præsten sammenfatter skriftlæsningerne med ordene:

"Så vil vi da hjælpe dette barn/disse børn til hans velsignelse ved at døbe det (dem)..."

Ved voksendåb bruges formuleringen:

"Så vil vi nu hjælpe dig til hans velsignelse ved at døbe dig ..."

Dåben er også en velsignelse. Det er knyttet til forståelsen af de døbte som Guds børn. Dem, der får Guds velsignelse, er ud fra dåbens bibelske baggrund dem, der indsættes som arvinger. Derfor hjælper man børn til Guds arv ved at give dem del i Guds velsignelse gennem dåben.

→ KORSTEGNELSE

Barnet/børnene bæres hen til døbefonten. Ved voksendåb træder den voksne selv hen til døbefonten.

Korstegning for ansigt og bryst med ordene: *"Modtag det hellige kors tegn... til et vidnesbyrd om, at du skal tilhøre den korsfæstede Herre Jesus Kristus"*.

Korstegnelsen inden dåben markerer, at man skal tilhøre Kristus, som med sin kærlighed og kamp har vundet over døden i alle dens skikkelser. Korstegnelsen bliver gentaget i kirkens gudstjeneste som påmindelse om dåbens fællesskab hver gang, den døbte siden kommer i kirke. I ældre ritualer blev korstegnelsen før dåben modsvaret af, at barnet blev iklædt dåbskjole eller dåbshue efter dåben. Korset over både ansigt og bryst – og dermed over hele mennesket, både krop og sind – markerer, at man i dåben hører sammen med den Kristus, som er død og opstået. På samme måde markerede kjolen opstandelsen med Kristus og huen den døbtes nye *'kongeværdighed'*.

som en tilføjelse til bønnen, der fremhæver den døbtes status som Guds barn.

b. Mark 10, 13-16

(*'Børneevangeliet'*: *"Lad de små børn komme til mig..."*)

Det såkaldte børneevangelium kunne også kaldes tillids-evangeliet, fordi det understreger barnets tillidsfulde tagen imod. Mark 10,13-16 pointerer Guds riges karakter af gave, der skænkes ubetinget, ligesom Jesu favn åbner sig ubetinget for børnene. Når Jesus her siger, at *"den, der ikke modtager Guds rige ligesom et lille barn, kommer slet ikke ind i det"*, understreger det en forståelse af troen som noget, der ikke er bundet op på den døbtes viden, overbevisning eller en bestemt grad af tilslutning, men derimod beror på den tillidsfulde modtagelse af troens gave. På den måde spiller Mark 10,13-16 sammen med den forståelse af trosbegrebet, man finder i Reformationen, hvor tro først og fremmest bliver forstået som en tillid, der bliver givet og ikke afhænger af ens egen præstation.

→ TROSBEKENDELSE

Trosbekendelsen indledes med forsagelse og svar. Der bruges fuld tilspørgsel til hvert enkelt dåbsbarn/voksen.

Trosbekendelsen i spørgeform er ikke et forhør. Det er Guds løfte om, at man fremover er delagtig i en historie, der er uendeligt meget større end det enkelte individs egen. Trosbekendelsen sammenfatter et gudsbillede, der netop ved at blive udlagt med bekendelsens ord er endnu et udtryk for løftet til den døbt.

Fællesskabet med Kristus indsætter den døbt i en ny historie, der begynder med, at barnet/den voksne blev skabt, som han eller hun er, af Gud. En historie, der handler om, at den døbt har den korsfæstede og opstandne Kristus at følges med – med den nåde og den forpligtelse, det indebærer. Historien ender med kødets opstandelse og det evige liv.

Trosbekendelsen handler om at give sig Gud i vold og at indgå i det fællesskab af troende, der sammen bekender troen. At sige “ja” til trosbekendelsen på sit barns vegne/som voksen, er at sige *ja tak* til at få lov til at kunne blive en del af det fællesskab og til at kunne leve sit liv i tillid til

Guds løfte om, at han er med os alle dage.

Trosbekendelsen rummer – som en sammenfatning af troens indhold – det vigtigste i den kristne tro. Trosbekendelsen indskrifter den døbt i Guds historie med verden. En historie, som den døbt har fælles med kristne forud og i dag. Den er lige så meget udtryk for, hvad den døbt – sammen med alle døbt – lader sig sige, som den er udtryk for, hvad der i fællesskab bekendes.

Trosbekendelsen indledes med en forsagelse af Djævelen og alle hans gerninger og alt hans væsen. Vi siger nej til, og det vil sige: Vi afviser Djævelen som grundlag for livet. Forsagelsen er en rest af en oprindelig treleddet forsagelse, der i oldkirken modsvarede den treleddede trosbekendelse. Forsagelsen af Djævelen slår fast, at dåben er modsætningen til alt, hvad der ødelægger liv og fællesskab.

→ DÅB

Præsten øser vand tre gange på hovedet af den, der skal døbes, og siger navnet på den, der skal døbes: *”Jeg døber dig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, Amen.”*

Derefter lægger præsten hånden på den døbtes hoved og siger: *”Den almægtige Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som nu har genfødt dig ved vand og Helligånden og skænket dig syndernes forladelse, han styrke dig med sin nåde til det evige Liv! Han bevare din udgang og din indgang fra nu og til evig tid! Amen”.*

Hvis der er flere der skal døbes, gentages afsnittet fra kors-tegnelse til og med håndspålæggelsen for hver enkelt.

En kristen dåb er en dåb i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. En dåb i andre navne anerkendes ikke i folkekirken som en kristen dåb, men modsat anerkendes enhver dåb som en sand og gyldig kristen dåb, hvis den er

udført i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, uanset i hvilken sammenhæng og af hvem, den er udført.

Overøsningen med vand indeholder mindst tre betydningslag: Dåben er et bad, dåben er en genfødsel, dåben er en død (drukning) og opstandelse med Kristus. Som bad renses og skænker dåben syndernes forladelse, jfr. ordene ved håndspåbyggelsen. Den døbte får Guds tilgivelse og kan livet igennem blive mindet om den og blive tilgivet. Vandet genføder barnet/den voksne som Guds barn. Vandet er en symbolsk drukning, så den døbte kan opstå til et nyt liv med Kristus. Det er et liv, som er bestemt af fællesskab med Gud, hvor den døbte kan leve sit nye liv i kærlighed til næsten.

Velsignelsen (Han styrke og bevare) stadfæster løftet ved at love Guds bevarelse af den døbte under alle de udgange fra det kendte og indgange til det ukendte, som ligger foran den døbte, nu og i al evighed. Formuleringen ”nu har genfødt dig” markerer, at der sker noget i dåben. Dåben er mere end symbolhandling og mere end et tegn. Den er en handling og forandring. Dåben rummer således to led: Modtagelse af frelsen og kraft til tjeneste. Det er dette sidste led, der fremhæves og finder sted gennem velsignelsen ved håndspåbyggelse.

→ FADERVOR

Derefter bedes Fadervor. Herunder lægger præsten hånden på den (de) døbtes hoved.

Fadervor er som bøn en markering af dåbens gave fra Gud til barnet, nu og fremover: Med dåben får mennesket Gud til far og Kristus til bror. Bønnen skal fastholde den døbte i dåbens tillidsfulde relation til Gud ved at minde ham eller hende om Guds omsorg og lydhørhed som far. Når Fadervor sker ved håndspåbyggelse, skyldes at, at den døbte

får Fadervor skænket som dåbsbøn. Håndspåbyggelsen udtrykker denne overdragelse. Ofte beder hele menigheden med på Fadervor, som en markering af, at den døbte nu (også) er medlem af den menighed, hvor alle må kalde Gud Far, så også hele menigheden er med i denne overdragelse.

→ FADDERTILTALE

Præsten henvender sig til den døbtes faddere og forældre. Der kan vælges mellem to forslag eller faddertiltalen kan formuleres frit ud fra de to forslag som er vejledende. Ved dåb af voksne slutter præsten med en kort fri tiltale til dåbsvidnerne.

Fadderne er vidner. Det er faddernes opgave at fortælle om dåben, så barnet/den døbte altid må vide, at det er elsket af Gud og hører til hos ham, både i den konkrete menighed og i alle andre. Opgaven er først og fremmest forældrenes. Til at støtte dem i den opgave tilbyder menigheden ofte børnebibler, babysalmesang, dåbsjubilæum, børnegudstjenester osv. (jf Biskoppernes vejledning om dåb 2008).

HVAD SÅ? - DET VIDERE FORLØB

I den kommende tid vil der blive holdt møder og konferencer om bl.a. dåb og nadver, ligesom der vil blive udarbejdet samtalekort til at igangsætte de kommende drøftelser.

I den fyldigere rapport om dåb og nadver gennemgår faggruppen en række aktuelle emner i forbindelse med dåb (fx drop in-dåb). Fagudvalget peger her på nogle opmærksomhedspunkter, der også vil kunne bruges i den videre samtale.

Denne udgivelse, som du netop nu sidder med, er en af to "kort fortalt"-hæfter om sakramenterne dåb og nadver. De opsummerer tilsammen, hvad biskoppernes faggruppe for dåb og nadver drøfter i den fulde rapport om sakramenterne. Find hele rapporten og oplæg til debat på folkekirken.dk og på dit stifts hjemmeside.

SPØRGSMÅL AT KOMME I GANG PÅ...

- Hvad betyder det for et menneske at være døbt?
Og hvad betyder det ikke?
- Hvad betyder det for et menneske, hvis man ikke er døbt?
Og hvad betyder det ikke?
- Hvad er dåbens betydning for dig og for din nabo?
- Hvad er det helt centrale i dåben teologisk set?
- Hvordan kommer det til udtryk i den måde, dåben foregår på i dag?
- Der findes nye salmer og bønner til dåb – hvad siger de om forståelsen af dåben, mennesker, Gud, tro, frelse og synd?
- Hvis du kunne bestemme, hvad skal man så gøre og sige i dåbsritualet for, at det centrale i dåben kommer frem? Skal man gøre, som man gør nu, eller ændre noget?

Der er oprettet en mail-adresse: folkekirkensliturgi@km.dk. Vi håber at mange vil benytte den til at sende kommentarer, overvejelser og reaktioner på udvalgsarbejdet, så biskopperne også derigennem kan få et indtryk af holdninger, erfaringer og ønsker, til brug for det videre arbejde med liturgi i bispekollegiet.

KORT FORTALT-UDGAVE FRA FAGGRUPPE
OM DÅB OG NADVER

Udgivet af Fyens Stift, 2019
Foto: Folkekirken.dk
Tryk: Skabertrang

